

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie przyszłości obszarów pozamiejskich w społeczeństwie opartym na wiedzy

(opinia z inicjatywy własnej)

(2009/C 317/08)

Sprawozdawca: **Sergio SANTILLÁN CABEZA**

Dnia 10 lipca 2008 r. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny postanowił, zgodnie z art. 29 ust. 2 regulaminu wewnętrznego, sporządzić opinię z inicjatywy własnej w sprawie

przyszłości obszarów pozamiejskich w społeczeństwie opartym na wiedzy.

Sekcja ds. Unii Gospodarczej i Walutowej oraz Spójności Gospodarczej i Społecznej, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię 24 czerwca 2009 r. Sprawozdawcą był Sergio SANTILLÁN CABEZA.

Na 455. sesji plenarnej w dniach 15–16 lipca 2009 r. (posiedzenie z 16 lipca) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny jednomyślnie przyjął następującą opinię:

1. Wielka różnorodność europejska

1.1. W UE występuje nadzwyczaj bogata różnorodność terytorialna i unikalny układ zaludnienia. Przyczynia się to do jakości życia, zarówno mieszkańców miast położonych w pobliżu obszarów wiejskich, jak i mieszkańców wsi, którzy mają łatwy dostęp do usług. Jest to również bardziej rentowne, jako że pozwala uniknąć trudności związanych z dużymi aglomeracjami oraz znacznego wykorzystania energii i gruntów, co jest charakterystyczne dla niekontrolowanego rozwoju miast; kwestie te jeszcze bardziej zyskają na znaczeniu wraz z postępującymi zmianami klimatycznymi i potrzebą działań adaptacyjnych oraz walki z globalnym ociepleniem ⁽¹⁾.

1.2. Dla rozróżnienia obszarów wiejskich od niewiejskich, OECD wprowadziła rozróżnienie między lokalnymi jednostkami administracyjnymi (LAU 1 lub 2) a regionami (NUTS 3). Lokalna jednostka administracyjna jest gminą wiejską, jeśli jej gęstość zaludnienia jest niższa od 150 mieszkańców na km². Regiony (NUTS 3) różnią się względny charakterem wiejskim, tzn. odsetkiem ludności mieszkającej na terenie wiejskich jednostek administracyjnych.

⁽¹⁾ W UE jest około 5 000 miast i miasteczek oraz prawie 1 000 dużych miast rozszaniach po całej Europie; działają one jak magnesy przyciągające działalność gospodarczą, społeczną i kulturalną. Ta stosunkowo gęsta sieć miejska obejmuje niewielką liczbę bardzo dużych miast. W UE zaledwie 7 % ludności mieszka w miastach powyżej 5 milionów mieszkańców, w porównaniu do 25 % w USA, i tylko 5 miast UE znajduje się wśród 100 największych miast świata. Zielona księga w sprawie spójności terytorialnej, COM(2008) 616 wersja ostateczna.

1.2.1. Według OECD wyróżnia się ponadto trzy typy regionów:

- *regiony z przewagą obszarów wiejskich*: ponad 50 % ludności zamieszkuje w gminach wiejskich;
- *regiony o znacznym udziale obszarów wiejskich*: od 15 % do 50 % ludności zamieszkuje w gminach wiejskich;
- *regiony z przewagą obszarów miejskich*: mniej niż 15 % ludności zamieszkuje w gminach wiejskich.

Przeszło 50 % terytorium UE-25 uważa się za obszary wiejskie.

1.2.2. W koncepcji stopnia urbanizacji EUROSTATU wyróżnia się trzy rodzaje obszarów:

- *obszary gęsto zaludnione*: zespół przylegających do siebie jednostek lokalnych, z których każda posiada gęstość zaludnienia wyższą od 500 mieszkańców na km², a łączna liczba mieszkańców zespołu wynosi co najmniej 50 tysięcy;
- *obszary pośrednie*: zespół przylegających do siebie jednostek lokalnych, nienależących do obszaru gęsto zaludnionego, z których każda posiada gęstość zaludnienia wyższą od 100 mieszkańców na km², a łączna liczba mieszkańców zespołu wynosi co najmniej 50 tys., lub też zespół ten przylega do obszaru gęsto zaludnionego;

- obszary słabo zaludnione: zespół przylegających do siebie jednostek lokalnych nienależących do obszaru gęsto zaludnionego, ani do obszaru pośredniego⁽²⁾.
- W większości państw członkowskich „jednostka lokalna” odpowiada gminie (miejskiej lub wiejskiej). Obszary słabo zaludnione pokrywają prawie 84 % całkowitej powierzchni EU-25⁽³⁾.

2. Różnice w rozwoju obszarów miejskich i wiejskich

2.1. Od szeregu lat panuje przekonanie, że wzmożony wysiłek w dziedzinie badań i rozwoju pozwoli UE na stawienie czoła wyzwaniom globalizacji. Strategia lizbońska zawiera zresztą wyraźny cel podniesienia inwestycji w tej dziedzinie do 3 % PKB.

2.2. Należy w większym stopniu zbadać potencjał regionów, który zależy od ich sytuacji demograficznej (różny rytm starzenia się ludności), socjologicznej (kapitał ludzki), innych czynników (mobilność kapitału i wykwalifikowanych pracowników, a w związku z tym mobilność podstawy opodatkowania) oraz struktury produkcji (dziedzictwo przeszłości, atrakcyjność inwestycyjna).

2.3. Mimo iż nie można automatycznie kojarzyć obszarów wiejskich z „zastojem” ani obszarów „pośrednich” z rozwojem⁽⁴⁾, w ujęciu ogólnym regiony z przewagą obszarów wiejskich (zamieszkiwane przez 17,9 % ludności europejskiej) i obszary pośrednie (37,8 %, czyli łącznie 55,7 %) znajdują się w gorszym położeniu. Ponadto w państwach członkowskich o niższych dochodach różnice między obszarami miejskimi a niemiejskimi są wyraźniejsze⁽⁵⁾.

2.4. W ciągu ostatnich lat stworzono lub dopracowano wiele instrumentów służących pobudzeniu innowacji (7. program ramowy w zakresie B+R, program ramowy na rzecz konkurencyjności i innowacji, JEREMIE, wspólne inicjatywy technologiczne, rynki pionierskie itp.). Godne pochwały starania w tym zakresie kontrastują jednak ze stosunkowym brakiem zainteresowania regionami, które nie są w stanie wykorzystać tych możliwości z nadzieją na płynące z nich korzyści.

2.5. Zważywszy, że większość działalności gospodarczej koncentruje się w miastach, konieczne jest poszukiwanie równowagi w rozwoju społeczeństwa opartego na wiedzy.

(2) Zespół jednostek lokalnych o mniejszej gęstości zaludnienia niż 100 osób na km², nieosiągający łącznie wymaganej gęstości, lecz całkowicie otoczony obszarem gęsto zaludnionym lub obszarem pośrednim, musi być uważany za część takiego obszaru. Jeżeli znajduje się pomiędzy obszarem gęsto zaludnionym a obszarem pośrednim, uważany jest za część obszaru pośredniego.

(3) Regiony: Rocznik 2006 (dane za okres 2000–2004 – s. 162).

(4) W okresie 1995–2004 wzrost PKB w 43 % regionów z przewagą obszarów wiejskich był wyższy od średniej, podobne wyniki odnotowano w 36 % regionów miejskich i 39 % regionów pośrednich.

(5) Czwarte sprawozdanie w sprawie spójności gospodarczej i społecznej, COM(2007) 273 wersja ostateczna.

3. Propozycje przywrócenia równowagi z korzyścią dla obszarów pozamiejskich

3.1. Wysokiej jakości usługi świadczone w interesie ogólnym jako gwarancja spójności społecznej i terytorialnej

3.1.1. W swym komunikacie poświęconym usługom świadczonym w interesie ogólnym⁽⁶⁾ Komisja Europejska zobowiązała się do „przedstawienia Parlamentowi całościowej analizy skutków dotychczasowej »liberalizacji«. [...] Po wejściu w życie nowego traktatu Komisja dokona również przeglądu postępów w stosowaniu protokołu. Ponadto co dwa lata przedkładać będzie specjalne sprawozdanie na temat usług socjalnych mające służyć jako narzędzie wymiany poglądów z zainteresowanymi stronami”. EKES sądzi, że byłoby szczególnie ważne, by Komisja przeanalizowała ewentualny wpływ dalszej liberalizacji na spójność terytorialną. W analizie tej powinna podawać dane w podziale na obszary miejskie i wiejskie oraz odczucia zamieszkującej je ludności.

3.1.2. Dostęp do opieki zdrowotnej (o którym mowa w art. 35 Karty praw podstawowych) może być szczególnie trudny na obszarach pozamiejskich ze względu na brak wykwalifikowanego personelu, odpowiedniej infrastruktury i środków budżetowych. Komisja powinna rozpocząć dyskusję z władzami terytorialnymi oraz zainteresowanymi europejskimi organizacjami pracodawców i związkami zawodowymi, by zastanowić się, jak stworzyć instrumenty (porozumienia między partnerami społecznymi, pomoc państwa, inicjatywy wspólnotowe) pozwalające na ożywienie tego sektora na danych obszarach.

3.2. Społeczeństwo informacyjne i społeczeństwo oparte na wiedzy

3.2.1. Chociaż czasami pojęcia te są mylone, należy odróżnić koncepcję społeczeństwa opartego na wiedzy (jako ideału lub etapu rozwoju ludzkości) od koncepcji społeczeństwa informacyjnego (korzystania z technologii informacyjno-komunikacyjnych na skalę masową). Informacja jest jedynie narzędziem zdobywania wiedzy.

3.2.2. Najważniejszym czynnikiem dalszych postępów w dążeniu do społeczeństwa opartego na wiedzy jest edukacja. Na obszarach pozamiejskich wpływają na nią, między innymi, przemiany demograficzne (emigracja, wysoki wskaźnik obciążenia demograficznego, starzenie się ludności itp.). Każdego roku zamykane są małe szkoły położone na mniej dynamicznych obszarach, ponieważ nie ma w nich wystarczającej liczby uczniów. Może to wzmacniać tendencję do wyludniania się – rodzice wolą mieszkać w regionach bardziej dynamicznych pod względem aktywności, tworzenia miejsc pracy, szkół i dostępnej infrastruktury opieki⁽⁷⁾.

(6) „Usługi świadczone w interesie ogólnym, w tym usługi socjalne świadczone w interesie ogólnym: nowe zobowiązanie europejskie”, COM(2007) 725 wersja ostateczna.

(7) EKES zaproponował utworzenie funduszu demograficznego, aby stawić czoła wszystkim tym trudnościom.

3.2.3. Jeśli chodzi o odsetek dorosłych z wykształceniem średnim lub wyższym, odnotowuje się w UE stałą tendencję w zmniejszaniu się różnic pomiędzy regionami pośrednimi i o przewadze obszarów wiejskich w stosunku do regionów o przewadze obszarów miejskich. W państwach na północy Europy i niektórych nowych państwach członkowskich (FR, NL, FI, IE, BE, PL, CZ, HU) panuje lepsza sytuacja w tym zakresie (<10 punktów różnicy), a niektóre z nich (UK, DE, AT) posiadają wyższy poziom wykształcenia na obszarach wiejskich niż miejskich. Największe różnice (>20 punktów) występują w krajach śródziemnomorskich (GR, ES, IT, PT).

3.2.4. Odsetek osób dorosłych uczestniczących w kształceniu i szkoleniu zawodowym (uczenie się przez całe życie) jest stosunkowo niski (około 12 % w państwach UE-25) i nie zauważa się znacznych różnic między obszarami wiejskimi a miejskimi. Niektóre państwa wspierają kształcenie dorosłych (DK, ES, NL, AT, SL, SK, SE, UK), a inne robią to w bardziej ograniczonym stopniu. Nieco większa tendencja zwykła w udziale dorosłych panuje na obszarach wiejskich⁽⁸⁾.

3.2.5. Mimo iż niewielka odległość zwiększa udział studentów z pobliskich obszarów wiejskich, odległość od ośrodków akademickich nie wydaje się stanowić przeszkody w uzyskaniu wyższego wykształcenia; może jednak stanowić utrudnienie w wyborze kierunku studiów.

3.2.6. Komisja Europejska wskazała, że niektóre państwa członkowskie nie podejmują odpowiednich wysiłków w zakresie przeciwdziałania przedwczesnemu przerywaniu edukacji oraz propagowania uczenia się przez całe życie, aby osiągnąć cele określone w strategii lizbońskiej.

3.3. E-nauczanie i znaczenie dostępu szerokopasmowego⁽⁹⁾

3.3.1. Zaniepokojenie budzi fakt, że duże nakłady na badania i rozwój skoncentrowane są w dość ograniczonej grupie regionów UE: 70 % wydatków na B+R zlokalizowanych jest w Niemczech, Francji i Wielkiej Brytanii. Z obliczeń dotyczących nakładów na BiR przypadających na poszczególne regiony wynika, że 35 regionów przekroczyło cel wytyczony w strategii lizbońskiej⁽¹⁰⁾.

3.3.2. „Komitet podkreśla, że kluczowym warunkiem zastosowania ICT w LL [*lifelong learning* – uczenie się przez całe życie – przyp. tłum.], szczególnie w obszarach wiejskich i małych

⁽⁸⁾ „Delivering quality education to rural regions”, Elena Saraceno. Innovative Service Delivery: Meeting the Challenges of Rural Regions. Kolonia, 3–4 kwietnia 2008 r.

⁽⁹⁾ Zob. opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie komunikatu Komisji w sprawie: Konkurencyjność europejskich regionów dzięki badaniom naukowym i innowacjom. Wkład w szybszy wzrost gospodarczy oraz lepsze i liczniejsze miejsca pracy, Dz.U. C 211 z 19.8.2008, s. 1.

⁽¹⁰⁾ We wspomnianych 35 regionach skupiono 46 % ogółu wydatków na B+R całej UE-27 – a jest to dwukrotnie więcej, niż ich udział w PKB. Największe wydatki na B+R poniesiono w Brunszwiku (Niemcy) – 7 %, natomiast w 12 innych regionach przekroczyły 4 %. „Czwarte sprawozdanie okresowe na temat spójności”, COM(2006) 281 wersja ostateczna.

miastach Wspólnoty, jest wspieranie przez UE i rządy krajów członkowskich internetowych łączy szerokopasmowych⁽¹¹⁾, pozwalających na dostęp do systemów nauki drogą elektroniczną”.

3.3.3. W grudniu 2007 r. zasięg szerokopasmowego Internetu (przez DSL) osiągnął średnio 98 % całkowitej populacji miast, podczas gdy zasięg na terenach wiejskich nie przekraczał 70 % ogółu populacji wiejskiej w UE-27⁽¹²⁾.

3.3.4. Dostęp do łączy szerokopasmowych stanowi część szerszej strategii prowadzącej do nadania e-dostępowi statusu usługi użyteczności publicznej⁽¹³⁾. Na szczególne podkreślenie zasługuje kwestia ceny usług, która w niektórych państwach członkowskich jest bardzo wysoka.

3.4. Zatrudnienie a położenie geograficzne

3.4.1. Nadmierne natężenie ruchu odnotowuje się obecnie na 10 % europejskiej sieci drogowej, zwłaszcza na głównych trasach łączących regiony peryferyjne, stanowiące faktycznie dzielnice mieszkalne, i ośrodki miejskie zapewniające miejsca pracy. Co roku powoduje to koszty rzędu 0,5 % PKB. Aby złagodzić ten problem, Komisja mogłaby po konsultacji z partnerami społecznymi w większym stopniu promować telepracę. Ten element *flexicurity* służyłby zwiększeniu spójności terytorialnej, jako że faworyzowałby lokalne sklepy i wpływał na zmniejszenie kosztów dla środowiska⁽¹⁴⁾.

3.4.2. Skuteczność poszukiwania pracy może zmniejszać się wraz ze zwiększaniem się odległości od miejsc pracy (mierzonej jako czas transportu i koszt), ponieważ osoby posiadają mniej informacji o dostępnych miejscach pracy położonych daleko od ich miejsca zamieszkania⁽¹⁵⁾.

⁽¹¹⁾ Szerokopasmowy dostęp do internetu – kanał komunikacyjny o dużej wydajności, pozwalający na szybki i łatwy dostęp do informacji oraz systemów nauki drogą elektroniczną (źródło: www.elearningeuropa.info).

⁽¹²⁾ Komunikat Komisji: Lepszy dostęp do najnowszych technologii informacyjno-komunikacyjnych na obszarach wiejskich, COM(2009) 103 wersja ostateczna. Zasięg na terenach wiejskich nadal pozostaje niski w Słowacji (39 %), Polsce (43 %), Grecji (50 %), oraz na Łotwie (65 %), a także w Bułgarii i Rumunii.

⁽¹³⁾ Zob. opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie „Wkład wspieranego przez technologie informatyczne kształcenia przez całe życie w konkurencyjność Europy, przemiany w przemyśle oraz rozwój kapitału społecznego”, Dz.U. C 318 z 23.12.2006, s. 20.

⁽¹⁴⁾ Ponad 50 % zużycia paliwa jest wynikiem zatorów komunikacyjnych lub nieodpowiedniego sposobu prowadzenia pojazdu. Ogólny koszt dla środowiska (zanieczyszczenie powietrza, hałas, globalne ocieplenie) powodowany przez sektor transportu szacuje się na 1,1 %. (zob. Komisja Europejska, „Przegląd średniookresowy Białej Księgi Komisji Europejskiej dotyczącej transportu z 2001 r.”, COM(2006) 314 wersja ostateczna, 22 czerwca 2006 r.).

⁽¹⁵⁾ Y. Zenou, *Les inégalités dans la ville w Villes et économie*, La documentation française, 2004 r.

Koszt mieszkania, elektryczności, gazu i innych paliw jako % całości wydatków (2005 r.)

	robotnicy	pracownicy umysłowi	Samozatrudnieni	bezrobotni	emeryci i renciści	inne osoby niepracujące	różnica między wartością minimalną a maksymalną	różnica między średnią dla osób niepracujących i pracujących
be Belgia	26,3	22,5		36,3	29,9	23,7	13,8	5,6
dk Dania	27,8	25,6	28,7			33,1	7,5	5,7
de Niemcy	29,9	27	27,6	35,8	32,5	35,5	8,8	6,4
ie Irlandia	20,3	21,1	22,3	25	30,4	28,3	10,1	6,7
gr Grecja	22,1	22,1	20,6	24,7	29	31,5	10,9	6,8
es Hiszpania	26,3	28,9	26,9	29,5	35	34,9	8,7	5,8
fr Francja	25,8	23,2	22	30,9	31,1	33,4	11,4	8,1
it Włochy	25,8	27,2	26,6	28,1	34,2	35,3	9,5	6,0
lu Luksemburg	29,6	27,4	30,9	32,9	34,9	34,2	7,5	4,7
nl Holandia	23,6	22,3	24,3	32	32,8	28,8	10,5	7,8
at Austria	22,2	20,7	21,5	27,1	24,3	23,4	6,4	3,5
pt Portugalia			26,3	27,1	30,6	31,7	5,4	3,5
fi Finlandia	25	23	26,6	34,4	35,6	27,1	12,6	7,5
se Szwecja	28,4	27,5		32,9	35,5	30,8	8	5,1
uk Wielka Brytania	27,9	25,4	25,4	39,5	39,7	34,8	14,3	11,8

Źródło: Eurostat, obliczenia własne

3.4.3. Względne oddalenie może być jednak dla obszarów peryferyjnych pewną zaletą w kontekście mieszkaniowym i jakości życia. Istnieje tu ogromny potencjał rozwoju, zwłaszcza w krajach objętych Funduszem Spójności, gdyż przy wzroście dochodów o 1 % gospodarstwa domowe zwiększają o 0,7–0,8 % zajmowaną przestrzeń mieszkalną, po uwzględnieniu efektu cenowego.

3.4.4. Należy tu wspomnieć o zjawisku „rozlewania się miast” (*urban sprawl*), szczególnie wyraźnym w państwach/regionach, które charakteryzuje duża gęstość zaludnienia i wysoka dynamika wzrostu gospodarczego lub które korzystały z funduszy strukturalnych. Ogółem w latach 1990–2000 obszary miejskie powiększyły się o ponad 8 000 km², co odpowiada ponad trzykrotnej powierzchni Luksemburga⁽¹⁶⁾. Nie pozostaje to bez wpływu zwłaszcza na różnorodność biologiczną.

3.5. Turystyka (kulturowa) jako czynnik rozwoju

3.5.1. Turystyka przynosi 3 do 8 % PKB państw członkowskich. W sektorze tym w UE zatrudnionych jest 9 mln osób. Ponadto daje ona „silny bodziec do rozwoju innych sektorów gospodarczych: przemysłu (szczególnie w branżach związanych z modą), transportu, sektora rolno-spożywczego, handlu i innych rodzajów usług”⁽¹⁷⁾.

⁽¹⁶⁾ Europejska Agencja Środowiska, *Urban Sprawl in Europe: the ignored challenge*, 2006 r.

⁽¹⁷⁾ Zob. opinia z inicjatywy własnej Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie: „Turystyka i kultura: dwie siły służące wzrostowi”, Dz.U. C 110 z 9.5.2006, s. 1.

3.5.2. Propagowanie dziedzictwa artystycznego, targi handlowe, festiwale i inne wydarzenia, winiarstwo i gastronomia, turystyka wiejska i filmowa oraz historyczno-kulturalne parki tematyczne mogą stanowić istotne źródło dochodów i zatrudnienia. EKES chciałby tu odesłać do sugestii, jakie niedawno poczynił w odniesieniu do wspierania rozwoju tego sektora.

3.5.3. W tym kontekście należy wyróżnić inicjatywy w ramach programu Natura 2000⁽¹⁸⁾.

4. Sieci miast ułatwiają rozpowszechnianie technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK)

4.1. W traktacie z Lizbony przewiduje się nowy wymiar spójności gospodarczej i społecznej, a mianowicie spójność terytorialną. Kompleksowa wizja rozwoju gospodarczo-społecznego może zostać zrealizowana jedynie wówczas, gdy uzupełni ją planowanie przestrzenne – główny instrument spójności terytorialnej, uwzględniający wpływ technologii informacyjno-komunikacyjnych.

4.2. Działania publiczne powinny mieć na względzie wszystkie obszary geograficzne. Dla obszarów wiejskich istotne jest zacieśnienie powiązań małych i średnich miast w celu osiągnięcia nowego celu spójności terytorialnej. Sieci małych i średnich miast mogą i powinny przyczyniać się do spójności terytorialnej poprzez pośredniczenie w rozpowszechnianiu TIK na obszarach wiejskich.

⁽¹⁸⁾ Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 roku w sprawie ochrony siedlisk naturalnych oraz dzikiej fauny i flory.

5. Wnioski i zalecenia

5.1. Przeciw determinizmowi: obszary pozamiejskie mają przyszłość. Wiele obszarów wiejskich w UE oferuje wysoką jakość życia. Tam zaś, gdzie sytuacja jest niekorzystna, takie działania jak wyposażenie w odpowiednią infrastrukturę, starania na rzecz poprawy kształcenia i skuteczne wykorzystanie technologii TIK mogą przyczynić się w znacznej mierze do pobudzenia ducha przedsiębiorczości⁽¹⁹⁾, zainicjować rozwój i poprawić jakość życia na obszarach wiejskich i pośrednich.

5.2. Należy wzmocnić powiązania między obszarami wiejskimi a miejskimi. Przez dziesiątki lat rozwój miast i rozwój wsi były postrzegane jako odrębne sprawy. Tradycyjnie polityka wiejska koncentrowała się wyłącznie na produkcji rolnej. Czasy się jednak zmieniają i wraz z rosnącym współdziałaniem i komunikacją między wsią a miastem „klasyczne” rozróżnienie staje się coraz mniej oczywiste, a granica między wsią a miastem zaciera się. Dlatego też należy stosować zintegrowane podejście do polityki rozwojowej⁽²⁰⁾.

5.3. Potencjał technologii TIK na obszarach wiejskich. Istnieją obecnie konkretne strategie krzewienia technologii TIK w środowisku wiejskim za pomocą funduszy strukturalnych i EFRROW, jednak do zniwelowania obecnej przepaści konieczne są bardziej intensywne działania, skierowane na gospodarstwa rolne, małe i średnie przedsiębiorstwa i mikroprzedsiębiorstwa, młodzież, kobiety (zwłaszcza w celu promocji przedsiębiorczości wiejskiej), osoby starsze i grupy w gorszej sytuacji⁽²¹⁾. Sieci średnich i małych miast wnoszą wkład w spójność terytorialną oraz

przyczyniają się do technologicznych innowacji na obszarach wiejskich.

5.4. Fundusze strukturalne są instrumentami ogólnymi. Pogłębiona analiza przyszłości tych regionów, przeprowadzona w ramach podejścia perspektywicznego, pozwoliłaby lepiej dostosować fundusze strukturalne, aby zoptymalizować ich wpływ, a w razie potrzeby także wskazać nowe kierunki działań.

5.5. Udział społeczeństwa obywatelskiego. Ze względu na dużą różnorodność EU-27 niemożliwe jest osiągnięcie skuteczności celów rozwoju obszarów wiejskich, jeśli będą one ustalone centralnie. W tym celu niezbędny jest udział społeczeństwa obywatelskiego obszarów wiejskich w opracowywaniu polityki dotyczącej ich przyszłości⁽²²⁾.

5.6. Odpowiednie wskaźniki. Jak zauważył EKES, należałoby opracować bardziej reprezentatywny wskaźnik spójności, „który uwzględniałby, oprócz PKB, takie parametry jak stopa zatrudnienia i stopa bezrobocia, zakres ochrony socjalnej, stopień dostępu do usług użyteczności publicznej etc”⁽²³⁾. Wskaźniki te powinny ponadto zostać uzupełnione o wskaźniki nierówności w rozkładzie dochodów (współczynnik Giniego lub wskaźnik kwintylowy) oraz wskaźniki dotyczące emisji dwutlenku węgla (na mieszkańca lub rozwój od 1990 r.). Ogólnie rzecz biorąc absolutnie konieczne jest, by europejskie instrumenty statystyczne zostały skonsolidowane, szczególnie na poziomie NUTS, a powiązania Eurostatu z krajowymi instytucjami statystycznymi zacieśnione w celu uzyskania w jak najkrótszym czasie jak najlepszych i jak najściślejszych danych⁽²⁴⁾⁽²⁵⁾.

Bruksela, 16 lipca 2009 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Mario SEPI

⁽¹⁹⁾ Przykładowo, produkcja energii ze źródeł odnawialnych, m.in. energii wiatrowej, może stanowić spore źródło dochodów na obszarach wiejskich.

⁽²⁰⁾ W styczniu 2009 roku DG REGIO patronowała seminarium na ten temat, podczas którego prezentowano przypadki pomyślnej współpracy między wsią a miastem. Na przykład: program operacyjny Skane-Blekinge w Szwecji, zob. „Urban-Rural linkages fostering sustainable development in Europe”. Inforegio.

⁽²¹⁾ Komunikat Komisji: „Lepszy dostęp do najnowszych technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK) na obszarach wiejskich”, COM(2009) 103 wersja ostateczna.

⁽²²⁾ Zob. opinia z inicjatywy własnej EKES-u w sprawie potrzeby wspólnych działań na szczeblu UE w celu wzmocnienia społeczeństwa obywatelskiego na obszarach wiejskich, ze szczególnym uwzględnieniem nowych państw członkowskich, Dz.U. C 175 z 28.7.2009, s. 37.

⁽²³⁾ Zob. opinia z inicjatywy własnej EKES-u w sprawie: Więcej niż PKB – miary rozwoju zrównoważonego, Dz.U. C 100 z 30.4.2009, s. 53.

⁽²⁴⁾ „Przy okazji ożywienia Strategii Lizbońskiej w marcu 2005 roku Rada Europejska wyraźnie zaznaczyła, że Strategia winna być postrzegana w szerszym kontekście zrównoważonego rozwoju, zgodnie z którym zaspokajanie bieżących potrzeb nie powinno ograniczać możliwości zaspokajania potrzeb przez przyszłe pokolenia. Rada Europejska potwierdza swoje zaangażowanie w proces zrównoważonego rozwoju jako kluczowej zasady kierującej wszystkimi politykami i działaniami Unii”. Konkluzje ze szczytu Rady Europejskiej w czerwcu 2005 r.

⁽²⁵⁾ Zob. opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie czwartego sprawozdania w sprawie spójności gospodarczej i społecznej, Dz.U. C 120 z 16.5.2008, s. 73.